

یکشنبه • ۱۰ اسفند ۱۳۹۳ • سال دوازدهم • شماره ۲۲۴۹ • ۹

روزنامه سینمای ایران	
عکس یادگاری بایکتی	صفحه ۱۰
خلوص طبقاتی، فانتزی طبقات فرادست است	صفحه ۱۱
گفت‌وگوی «شرق» با شجاع نوری، بازیگر فیلم «محمد رسول الله(ص)»	صفحه ۱۲

عمق میدان
در حاشیه فیلم محمد رسول الله (ص)
شمایل نگاری مسیحی
در فقدان سنت تصویری اسلامی

سه‌سال پیش در چنین روزهایی، زمانی که خبر ساخت فیلم محمد(ص) رسانه‌ای شد، کنجکاوی بر سر یک تولید مشترک عظیم ایران

با حضور کشورهای غربی، قوت گرفت. در سایت‌های خارجی می‌خواندیم که این پروژه عظیم با هزینه‌ای ۳۰ میلیون‌دلاری- در مقابل مجموعه طرح‌هایی با بودجه‌ای یک‌میلیاردی که کشور قطر در رابطه با زندگی حضرت‌محمد(ص) پیشنهاد داده بود- سودای «شناخت دیگری و مبارزه با هرگونه افراطگرایی که مانعی است بر سر راه آن» را سرلوحه خود قرار داده است. دوسالی گذشت و ویتوریو استورارو- مدیر فیلمبرداری ایتالیایی فیلم که سه جایزه اسکار را در کارنامه خود دارد- برای برگزاری ورکشاپی در جشنواره فیلم فجر حضور پیدا کرد و خلاصه فرصتی فراهم شد تا رسانه‌های داخلی نیز با او مصاحبه کنند.

با این حال هنوز تجسم موجود معظمی که در حال تکوین بود، دشوار می‌نمود. استورارو می‌گفت: «اگر تقابلی وجود دارد به این دلیل است که شناخت کافی نسبت به غیر وجود ندارد و من امیدوارم که پروژه محمد(ص) گامی باشد در راستای شناساندن بیشتر قرآن و اسلام.» حضور تیمی مجرب از سینماگران ایتالیایی- علاوه‌بر مدیر فیلمبرداری، مسوولان جلوه‌های بصری، چهره‌پردازی، دستیار کارگردان و در مرحله پستاتولید، تدوین، ظهور و چاپ و میکس- غلبه سبک ایتالیایی در سینماپردازی را نوید می‌داد. خود استورارو گفته بود: «سهم سینمای بین‌المللی و ایرانی برابر است؛ ما تکنولوژی و خلاقیت ایتالیایی را برای این پروژه به ارمغان آورده‌ایم.»

طبیعی بود با چنین حجم چشمگیری از مشارکت غربی، انتظار می‌رفت فیلم لاجرم فرزند دورگه- بلکه «چندرگه»-ای از کار درآید که به بهانه داستان کودکی حضرت محمد(ص) به شرح آشنای داستان زندگی یک قدیس بپردازد. از طرف دیگر استورارو اعتراف می‌کند: «فیلم در دوره‌ای از زندگی‌ام به من پیشنهاد شده که علاقه زیادی به شخصیت‌های بزرگ معنوی چون کنفوسیوس، بودا، مسیح و محمد پیدا کرده‌ام.»

به این ترتیب پروژه محمد(ص) می‌توانست ضمنا به‌مثابه پروسه‌ای معنوی و سفری درونی برای عوامل سازنده‌اش اعم از مسلمان و مسیحی و بی‌ایمان باشد. حتی پیرینیانی، تدوینگر فیلم اعتراف کرده که باوجود لاییک‌بودنش، سخت تحت‌تاثیر فیلم محمد(ص) قرار گرفته و الوهیت جاری در آن را باور کرده است. چنانکه ملاحظه می‌شود، پروژه محمد(ص) حتی پیش از آنکه به منصفه‌ظهور برسد، به چاشنی سودایی تبدیل شده بود بین پیروان دین اسلام، اعم از شیعه و سنی، از یک‌سو و در برخوردی چهره به چهره با نمایندگان سایر ادیان از سوی دیگر. طبیعی بود که نمی‌شد تصور کرد فیلمبردار صاحب‌سبک و صاحب‌نگرشی چون استورارو سراغ چنین سوزه‌ای برود و رد سنت شمایل‌نگاری مسیحی را- که متأثر از زیبایی‌شناسی قرون وسطا و رنسانس، داونچی و میکل‌آنز و کاراواجو و رافائل و... است- از خود به‌جا نگذارد. استورارو در مصاحبه‌اش با روزنامه «شرق» می‌گوید: «ما نتیجه تمام چیزهایی هستیم که قبل از ما بوده‌اند. مشخص است ما ایتالیایی‌ها، از زمان تولد، فرهنگ نقاشی و مجسمه‌سازی در کشورمان جزو زندگی‌مان می‌شود. مثلا از کودکی که ما را غسل‌تعمید می‌دهند، تابلو غسل‌تعمید حضرت مسیح و در مدرسه تابلوهایی از جوتو را می‌بینیم. درواقع، قبل از اینکه درک درستی از هنر داشته باشیم با آن آشنا می‌شویم و هنر ما را همراهی می‌کند.» اینچنین است که نمی‌توان مینا ساداتی را در حالی که غرق در نور، محمد کوچک(ص) را در آغوش گرفته و به او لبخند پرملاطفتی می‌زند، دید و یاد حضرت مریم و مسیح کوچک(ع) نیفتاد.

نمی‌توان کلبه محل تولد محمد را دید و عبدالمطلب را که بالای سر نوازش است و یاد کلیه نورانی با پس‌زمینه آسمان پرستاره نیفتاد که مسیح کوچک را در حالی در گهواره‌ای درخشان در خود جای داده که شاهان مجوس بالای سرش هستند. شمایل‌نگاری مسیحی فیلم محمد(ص) تا اندازه‌ای پرنرنگ و غالب است که حتی فراموش می‌کنیم محمد(ص) در اسلام- برخلاف مسیح (ع) در مسیحیت- در بزرگسالی به پیامبری برگزیده می‌شود و این کسوتی نبوده که از بدو تولد به تن او دوخته شده باشد.

اینچنین است که بخش قابل‌توجهی از فیلم که شرح جست‌وجوی یهودیان برای یافتن پسرپچه‌ای است که بشارت داده شده و بیم آن می‌رود منادی دین جدیدی باشد، ما را سخت یاد جست‌وجوی فرعونیان برای یافتن و کشتن پسرپچه‌ای می‌اندازد که قرار است روزی علیه آنان بشورد و سرنگونشان کند و داستان آشنای موسی(ع) را در ذهنمان تداعی می‌کند. واقعیت این است که محمد(ص) مجید مجیدی، موجودی است چندرگه که از هر دینی نشانی دارد و در فقدان یک پیشش بصری قائم‌به‌ذات که برگرفته از سنت اسلامی باشد، خود را به خوانش صاحبان دیگر ادیان می‌سپارد که با داشتن یک سنت تصویری قوی‌تر-و برپارتر از قدیسان خویش، خود را به پروژه چندملیتی و چندمذهبی محمد(ص) تحمیل می‌کنند.

یکشنبه • ۱۰ اسفند ۱۳۹۳ • سال دوازدهم • شماره ۲۲۴۹ • ۹

یکشنبه • ۱۰ اسفند ۱۳۹۳ • سال دوازدهم • شماره ۲۲۴۹ • ۹

روزنامه

سینمای ایران

عکس یادگاری بایکتی	صفحه ۱۰
خلوص طبقاتی، فانتزی طبقات فرادست است	صفحه ۱۱
گفت‌وگوی «شرق» با شجاع نوری، بازیگر فیلم «محمد رسول الله(ص)»	صفحه ۱۲

نمای نزدیک
درباره فیلم محمد رسول الله (ص)
آن مرد آمد
سحر عصر آزاد

«محمد(ص)» فیلمی است شاعرانه از دوران کودکی حضرت‌محمد(ص) با استناد به روایت‌های آشنا یا کمترشنیده‌شده که مهم‌ترین کاستی آن فیلمنامه‌ای دراماتیزه و سروشکل‌دار است. در کارنامه مجید

مجیدی فیلم‌های تأثیرگذار و ماندگار با محوریت کودک- نوجوان کم نبوده؛ از درام تلخ «بدوک» درخصوص یک موضوع مستند در نقاط مرزی تا «پدر» که به شیوه‌ای دراماتیک رابطه یک پسر نوجوان را با ناپدری‌اش کالبدشکافی می‌کند. در آثار او از جمله ملودرام «بچه‌های آسمان»، فیلم شاعرانه «رنگ خدا» و عاشقانه «باران» نوعی عرفان پذیرفتنی در زیرلایه کار موج می‌زند که در پیوند با قصه و قهرمان محوری، این فیلم‌ها را ماندگار کرده است. هرچند در «بید مجنون» و «آواز گنجشک‌ها» قهرمان محوری از رده سنی بالاتری انتخاب شده اما همچنان این شاعرانگی و عرفان به سبک وسباق خاص مجیدی، این فیلم‌ها را واجد نوعی سادگی ملموس و پذیرفتنی کرده است. با نگاه کیفی به این کارنامه رنگین، طبعاً انتخاب مجید مجیدی به‌عنوان کارگردان نخستین فیلمی که قرار بوده در ایران با محوریت حضرت‌رسول(ص) ساخته شود، برآمده از نوعی هوشمندی متکی بر تجربیات و اندوخته‌های این فیلمساز است.

به‌خصوص که قرار بوده اولین بخش از این سه‌گانه به مقطع کودکی اختصاص یابد. اما در مقام‌های مختلف فیلم، آن جنبه بشری‌بودن حضرت‌محمد(ص) کمتر دیده می‌شود و درعوض، شاهد معجزات هنگام تولد حضرت‌رسول هستیم، مثلا در فیلم **دایما** با تغییر تحولات طبیعت سروکار داریم؛ چیزی که به وفور در قرآن به آن قسم می‌خورد. حتی برخی‌ها هنگام دیدن فیلم، زندگی حضرت‌محمد(ص) را به مسیح تشبیه کردند.

از چه نظر؟

۱۱ **از این‌نظر که حضرت‌عیسی(ع) از روزی که به دنیا آمدند و تا روزی که به آسمان عروج کردند، همه وقایع زندگی‌شان معجزه بود و شبیه کس دیگری نبود. در گهواره سخن گفتند. پدری نداشتند و... در حالی‌که تولد حضرت‌محمد(ص) اینگونه نبود، مثلا در کتاب «بامداد اسلام» مرحوم دکتر عبدالحسین زرین‌کوب جامعه اختلاف طبقاتی و مادی زمان تولد پیامبر ترسیم شده است و بعد ثابت می‌کند تولد و ظهور حضرت محمد(ص) مقدر بجا و مهم بوده.**

خیر، ما آن را متفاوت دیدیم.

۱۲ **چه تفاوتی؟**

ما می‌توانستیم به شرح موقعیت و طبقات اجتماعی بپردازیم. ولی هدف ما به‌گونه‌ای دیگر ما را هدایت می‌کرد؛ اینکه به یک خاص‌بودن بپردازیم.

۱۳ **از همان بدو تولد؟**

بله. به استناد بسیاری از احادیث و روایات و شواهد. **۱۴** **می‌توانید مثال بزنید؟**

بله، در روایات بسیاری آمده که هنگام تولد حضرت، زنان بهشتی در پایین حضرت آمده به یاری‌اش آمده بودند. ازجمله حضرت‌مریم(س)، ساره، همسر حضرت ابراهیم و... و یا هنگام تولد ایشان، طاق کسری ترک خورد و بسیار احادیث دیگر که حکایت از خاص‌بودن حضرت از همان آغاز دارند.

۱۵ **اما اینجا در فیلم وجود ندارد.**

بله، ولی اتکای ما در هدف‌مان به همین روایات و احادیث بوده که دارای حسی روحانی هستند. چگونه می‌شود به شخصیتی پرداخت که در همان کودکی لقب امین را با خود دارد؟ آیا این یکی از دلایل خاص‌بودنش نیست، آن‌هم در زمانه‌ای خاص که آغازگرش حمله ابرهه بوده؟ استفاده از حمله ابرهه جز در این روایت جای نمی‌گرفت.

۱۶ **خب، مثلا توقع داشتیم که ابرهه شخصیت پرهیبتی داشته باشد، چون در زمین سرکشی کرد و به استناد سوره فیل خواست کعبه را نابود کند ولی به اذن خداوند مورد حمله ابابیل قرار گرفت.**

آن وقت می‌بایست شیوه داستان‌گویی خیلی‌تری را انتخاب می‌کردیم

و توقع دیگری برای مخاطبان می‌آفریدیم و حتی می‌توانستیم به علل این حمله بپردازیم. اینکه ابرهه به‌دلیل حسادتش به مکه که آن زمان دروازه تجارت اروپا بوده و خانه خدا این اعتبار را به آن داده بود، می‌خواست به آنجا حمله کند و ...

یکشنبه • ۱۰ اسفند ۱۳۹۳ • سال دوازدهم • شماره ۲۲۴۹ • ۹

روزنامه

سینمای ایران

عکس یادگاری بایکتی	صفحه ۱۰
خلوص طبقاتی، فانتزی طبقات فرادست است	صفحه ۱۱
گفت‌وگوی «شرق» با شجاع نوری، بازیگر فیلم «محمد رسول الله(ص)»	صفحه ۱۲

نمای نزدیک
درباره فیلم محمد رسول الله (ص)
آن مرد آمد
سحر عصر آزاد

«محمد(ص)» فیلمی است شاعرانه از دوران کودکی حضرت‌محمد(ص) با استناد به روایت‌های آشنا یا کمترشنیده‌شده که مهم‌ترین کاستی آن فیلمنامه‌ای دراماتیزه و سروشکل‌دار است. در کارنامه مجید

مجیدی فیلم‌های تأثیرگذار و ماندگار با محوریت کودک- نوجوان کم نبوده؛ از درام تلخ «بدوک» درخصوص یک موضوع مستند در نقاط مرزی تا «پدر» که به شیوه‌ای دراماتیک رابطه یک پسر نوجوان را با ناپدری‌اش کالبدشکافی می‌کند. در آثار او از جمله ملودرام «بچه‌های آسمان»، فیلم شاعرانه «رنگ خدا» و عاشقانه «باران» نوعی عرفان پذیرفتنی در زیرلایه کار موج می‌زند که در پیوند با قصه و قهرمان محوری، این فیلم‌ها را ماندگار کرده است. هرچند در «بید مجنون» و «آواز گنجشک‌ها» قهرمان محوری از رده سنی بالاتری انتخاب شده اما همچنان این شاعرانگی و عرفان به سبک وسباق خاص مجیدی، این فیلم‌ها را واجد نوعی سادگی ملموس و پذیرفتنی کرده است. با نگاه کیفی به این کارنامه رنگین، طبعاً انتخاب مجید مجیدی به‌عنوان کارگردان نخستین فیلمی که قرار بوده در ایران با محوریت حضرت‌رسول(ص) ساخته شود، برآمده از نوعی هوشمندی متکی بر تجربیات و اندوخته‌های این فیلمساز است.

۱۱ **متوجه این موضوع هستیم که نظیر آن را می‌توان در سوره‌های قرآن دید...**

خب، این شکل در قرآن وجود دارد. اما در سینما کمتر از آن استفاده شده. پرش از یک‌مقطع به مقطعی دیگر که در یک داستان به‌ظاهر پراکنده ما را به یک پایان واحد و هدفی که مدنظر آن داستان بوده، می‌رساند.

می‌خواستیم به جای روایت کلاسیک، روایت تازه‌ای داشته باشیم.

۱۲ **مقطع پیداشدن دایه-حلیمه- در فیلم جالب است، یعنی در بی دودین شتر، حلیمه هم دنبال آن می‌رود و در نهایت شتر در خانه آمده آرامش می‌گیرد.**

بله و آغاز هر‌مقطع باید جذاب باشد تا هم رهاشدن مقطع پیشین را دربراییم و هم جذب مقطع تازه شویم و آن را دنبال کنیم.

۱۳ **نکته‌ای که برای من سوال است، اینکه در مقاطع مختلف فیلم، آن جنبه بشری‌بودن حضرت‌محمد(ص) کمتر دیده می‌شود و درعوض، شاهد معجزات هنگام تولد حضرت‌رسول هستیم، مثلا در فیلم دایما** با تغییر تحولات طبیعت سروکار داریم؛ چیزی که به وفور در قرآن به آن قسم می‌خورد. حتی برخی‌ها هنگام دیدن فیلم، زندگی حضرت‌محمد(ص) را به مسیح تشبیه کردند.

از چه نظر؟

۱۴ **از این‌نظر که حضرت‌عیسی(ع) از روزی که به دنیا آمدند و تا روزی که به آسمان عروج کردند، همه وقایع زندگی‌شان معجزه بود و شبیه کس دیگری نبود. در گهواره سخن گفتند. پدری نداشتند و... در حالی‌که تولد حضرت‌محمد(ص) اینگونه نبود، مثلا در کتاب «بامداد اسلام» مرحوم دکتر عبدالحسین زرین‌کوب جامعه اختلاف طبقاتی و مادی زمان تولد پیامبر ترسیم شده است و بعد ثابت می‌کند تولد و ظهور حضرت محمد(ص) مقدر بجا و مهم بوده.**

خیر، ما آن را متفاوت دیدیم.

۱۵ **چه تفاوتی؟**

ما می‌توانستیم به شرح موقعیت و طبقات اجتماعی بپردازیم. ولی هدف ما به‌گونه‌ای دیگر ما را هدایت می‌کرد؛ اینکه به یک خاص‌بودن بپردازیم.

۱۶ **از همان بدو تولد؟**

بله. به استناد بسیاری از احادیث و روایات و شواهد.

۱۷ **می‌توانید مثال بزنید؟**

بله، در روایات بسیاری آمده که هنگام تولد حضرت، زنان بهشتی در پایین حضرت آمده به یاری‌اش آمده بودند. ازجمله حضرت‌مریم(س)، ساره، همسر حضرت ابراهیم و... و یا هنگام تولد ایشان، طاق کسری ترک خورد و بسیار احادیث دیگر که حکایت از خاص‌بودن حضرت از همان آغاز دارند.

۱۸ **اما اینجا در فیلم وجود ندارد.**

بله، ولی اتکای ما در هدف‌مان به همین روایات و احادیث بوده که دارای حسی روحانی هستند. چگونه می‌شود به شخصیتی پرداخت که در همان کودکی لقب امین را با خود دارد؟ آیا این یکی از دلایل خاص‌بودنش نیست، آن‌هم در زمانه‌ای خاص که آغازگرش حمله ابرهه بوده؟ استفاده از حمله ابرهه جز در این روایت جای نمی‌گرفت.

۱۹ **خب، مثلا توقع داشتیم که ابرهه شخصیت پرهیبتی داشته باشد، چون در زمین سرکشی کرد و به استناد سوره فیل خواست کعبه را نابود کند ولی به اذن خداوند مورد حمله ابابیل قرار گرفت.**

آن وقت می‌بایست شیوه داستان‌گویی خیلی‌تری را انتخاب می‌کردیم و توقع دیگری برای مخاطبان می‌آفریدیم و حتی می‌توانستیم به علل این حمله بپردازیم. اینکه ابرهه به‌دلیل حسادتش به مکه که آن زمان دروازه تجارت اروپا بوده و خانه خدا این اعتبار را به آن داده بود، می‌خواست به آنجا حمله کند و ...

ادامه در صفحه ۱۲

یکشنبه • ۱۰ اسفند ۱۳۹۳ • سال دوازدهم • شماره ۲۲۴۹ • ۹

روزنامه

سینمای ایران

عکس یادگاری بایکتی	صفحه ۱۰
خلوص طبقاتی، فانتزی طبقات فرادست است	صفحه ۱۱
گفت‌وگوی «شرق» با شجاع نوری، بازیگر فیلم «محمد رسول الله(ص)»	صفحه ۱۲

نمای نزدیک
درباره فیلم محمد رسول الله (ص)
آن مرد آمد
سحر عصر آزاد

«محمد(ص)» فیلمی است شاعرانه از دوران کودکی حضرت‌محمد(ص) با استناد به روایت‌های آشنا یا کمترشنیده‌شده که مهم‌ترین کاستی آن فیلمنامه‌ای دراماتیزه و سروشکل‌دار است. در کارنامه مجید

مجیدی فیلم‌های تأثیرگذار و ماندگار با محوریت کودک- نوجوان کم نبوده؛ از درام تلخ «بدوک» درخصوص یک موضوع مستند در نقاط مرزی تا «پدر» که به شیوه‌ای دراماتیک رابطه یک پسر نوجوان را با ناپدری‌اش کالبدشکافی می‌کند. در آثار او از جمله ملودرام «بچه‌های آسمان»، فیلم شاعرانه «رنگ خدا» و عاشقانه «باران» نوعی عرفان پذیرفتنی در زیرلایه کار موج می‌زند که در پیوند با قصه و قهرمان محوری، این فیلم‌ها را ماندگار کرده است. هرچند در «بید مجنون» و «آواز گنجشک‌ها» قهرمان محوری از رده سنی بالاتری انتخاب شده اما همچنان این شاعرانگی و عرفان به سبک وسباق خاص مجیدی، این فیلم‌ها را واجد نوعی سادگی ملموس و پذیرفتنی کرده است. با نگاه کیفی به این کارنامه رنگین، طبعاً انتخاب مجید مجیدی به‌عنوان کارگردان نخستین فیلمی که قرار بوده در ایران با محوریت حضرت‌رسول(ص) ساخته شود، برآمده از نوعی هوشمندی متکی بر تجربیات و اندوخته‌های این فیلمساز است.

۱۱ **متوجه این موضوع هستیم که نظیر آن را می‌توان در سوره‌های قرآن دید...**

خب، این شکل در قرآن وجود دارد. اما در سینما کمتر از آن استفاده شده. پرش از یک‌مقطع به مقطعی دیگر که در یک داستان به‌ظاهر پراکنده ما را به یک پایان واحد و هدفی که مدنظر آن داستان بوده، می‌رساند.

می‌خواستیم به جای روایت کلاسیک، روایت تازه‌ای داشته باشیم.

۱۲ **مقطع پیداشدن دایه-حلیمه- در فیلم جالب است، یعنی در بی دودین شتر، حلیمه هم دنبال آن می‌رود و در نهایت شتر در خانه آمده آرامش می‌گیرد.**

بله و آغاز هر‌مقطع باید جذاب باشد تا هم رهاشدن مقطع پیشین را دربراییم و هم جذب مقطع تازه شویم و آن را دنبال کنیم.

۱۳ **نکته‌ای که برای من سوال است، اینکه در مقاطع مختلف فیلم، آن جنبه بشری‌بودن حضرت‌محمد(ص) کمتر دیده می‌شود و درعوض، شاهد معجزات هنگام تولد حضرت‌رسول هستیم، مثلا در فیلم دایما** با تغییر تحولات طبیعت سروکار داریم؛ چیزی که به وفور در قرآن به آن قسم می‌خورد. حتی برخی‌ها هنگام دیدن فیلم، زندگی حضرت‌محمد(ص) را به مسیح تشبیه کردند.

از چه نظر؟

۱۴ **از این‌نظر که حضرت‌عیسی(ع) از روزی که به دنیا آمدند و تا روزی که به آسمان عروج کردند، همه وقایع زندگی‌شان معجزه بود و شبیه کس دیگری نبود. در گهواره سخن گفتند. پدری نداشتند و... در حالی‌که تولد حضرت‌محمد(ص) اینگونه نبود، مثلا در کتاب «بامداد اسلام» مرحوم دکتر عبدالحسین زرین‌کوب جامعه اختلاف طبقاتی و مادی زمان تولد پیامبر ترسیم شده است و بعد ثابت می‌کند تولد و ظهور حضرت محمد(ص) مقدر بجا و مهم بوده.**

خیر، ما آن را متفاوت دیدیم.

۱۵ **چه تفاوتی؟**

ما می‌توانستیم به شرح موقعیت و طبقات اجتماعی بپردازیم. ولی هدف ما به‌گونه‌ای دیگر ما را هدایت می‌کرد؛ اینکه به یک خاص‌بودن بپردازیم.

۱۶ **از همان بدو تولد؟**

بله. به استناد بسیاری از احادیث و روایات و شواهد.

۱۷ **می‌توانید مثال بزنید؟**

بله، در روایات بسیاری آمده که هنگام تولد حضرت، زنان بهشتی در پایین حضرت آمده به یاری‌اش آمده بودند. ازجمله حضرت‌مریم(س)، ساره، همسر حضرت ابراهیم و... و یا هنگام تولد ایشان، طاق کسری ترک خورد و بسیار احادیث دیگر که حکایت از خاص‌بودن حضرت از همان آغاز دارند.

۱۸ **اما اینجا در فیلم وجود ندارد.**

بله، ولی اتکای ما در هدف‌مان به همین روایات و احادیث بوده که دارای حسی روحانی هستند. چگونه می‌شود به شخصیتی پرداخت که در همان کودکی لقب امین را با خود دارد؟ آیا این یکی از دلایل خاص‌بودنش نیست، آن‌هم در زمانه‌ای خاص که آغازگرش حمله ابرهه بوده؟ استفاده از حمله ابرهه جز در این روایت جای نمی‌گرفت.

۱۹ **خب، مثلا توقع داشتیم که ابرهه شخصیت پرهیبتی داشته باشد، چون در زمین سرکشی کرد و به استناد سوره فیل خواست کعبه را نابود کند ولی به اذن خداوند مورد حمله ابابیل قرار گرفت.**

آن وقت می‌بایست شیوه داستان‌گویی خیلی‌تری را انتخاب می‌کردیم و توقع دیگری برای مخاطبان می‌آفریدیم و حتی می‌توانستیم به علل این حمله بپردازیم. اینکه ابرهه به‌دلیل حسادتش به مکه که آن زمان دروازه تجارت اروپا بوده و خانه خدا این اعتبار را به آن داده بود، می‌خواست به آنجا حمله کند و ...

ادامه در صفحه ۱۲

فرانک آرتا

فیلم «محمد رسول‌الله(ص)» به کارگردانی مجید مجیدی، ازجمله تولیدات مهم این سال‌های سینمای ایران است که با حضور عوامل ایرانی و خارجی ساخته و بعد از چندسال بالاخره آماده نمایش شد. فیلم طی چندنمایش محدود همزمان در روزهای برگزاری جشنواره فیلم فجر به نمایش درآمد. این فیلم به دوران تولد تا ۱۲سالگی حضرت‌محمد(ص) می‌پردازد. بعد از نمایش فیلم، منتقدان نظرات مختلفی-موافق و مخالف- در برخی از رسانه‌ها و شبکه‌های اجتماعی درباره فیلم مطرح کردند. یکی از انتقادات مطرح‌شده در این مورد، به فیلمنامه فیلم مربوط می‌شد. هرچند فیلم هنوز به نمایش عمومی درنیامده و مخاطبان فرصت دیدن را پیدا نکرده‌اند، اما با این حال برآن شدید برخی از کنجکاوی‌های به‌وجود آمده را درگفت‌وگو با کامبوزیا پرتوی مطرح کنیم. یادآوری می‌شود فیلمنامه «محمد رسول‌الله(ص)» را کامبوزیا پرتوی، مجید مجیدی و با همکاری حمید امجد نوشته‌اند.

۱۱ **آقای پرتوی! شما ازجمله فیلمنامه‌نویسانی هستید که تاکنون فرصت پیدا کردید در زمینه‌های مختلفی بنویسید؛ از ژانر کودک و موزیکال گرفته تا فیلم‌های مخاطب خاص و به‌اصطلاح روشنفکری و حالا هم فیلم «محمد رسول‌الله(ص)» دلیل آن چیست؟**

خب، لابد دلیل اصلی آن لطف دوستان است که به من اعتماد دارند.

۱۲ **چدا از چنین تعارفاتی، دلیل واقعی آن چیست؟**

من همیشه می‌خواهم تجربه‌ای تازه کسب کنم و یکی از کارهایم در کنار کارگردانی، نوشتن فیلمنامه است. البته با حضور آقای بیضایی که در همه این تنوع، آفرینش‌های ماندگاری دارند، چیز تازه‌ای نیست. به هرحال هرکس دغدغه‌های خودش را دارد که هرطوری شده می‌خواهد مطرح کند؛ چه زمانی که برای خودش می‌نویسد و چه زمانی که برای دیگران.

۱۳ **خب بحث آقای بیضایی مقداری متفاوت است، چون ایشان در کنار دغدغه‌هایشان، کارهایی که فرصت یا اجازه‌ساختن یا اجراکردن را پیدا نمی‌کنند، به رشته نگارش درمی‌آورند. او رندا شما بیشتر نوشته‌هایتان به فیلم تبدیل شده است.**

بله درست است. ایشان وقتی فرصت یا اجازه اجرا یا ساخت را پیدا نکرده‌اند، همان را چاپ کرده‌اند. ولی از کجا می‌دانید همه کارهای من ساخته شده‌اند؟ برای نمونه همین آخرین فیلمنامه‌ام «خروس‌خوان» که یک سال نوشتن آن، وقتم را گرفت و هشت‌ماه هم معطل پروانه ساخت شدم که آخرش ندادند. البته این فقط در ایران نبوده، هنوز بعضی از فیلمنامه‌هایم که به سفارش تهیه‌کنندگان خارجی نوشته‌ام، بلا تکلیف مانده‌اند.

۱۴ **با چه کسانی؟**

چه فرقی می‌کند؟ این مهم است که آنها سلیقه تو را انتخاب کرده‌اند و تو هم بعد از تحقیق و نزدیک‌کردن خود به نگرش آنها، فیلمنامه خودت را می‌نویسی.

۱۵ **فیلم «محمد رسول‌الله (ص)» در اکران محدودی که داشت، مخالفان و موافقانی داشت. اما یکی از نقدهایی که به آن شد، درباره قصه فیلم بود. قبل از هرچیز می‌خواهم بدانم آنچه در ابتدای نوشتن نظر گرفتید، چه بود؟**

خب، اصولا هر نویسنده‌ای در ابتدای کار به دونگته توجه دارد؛ یکی اندیشه‌ای که قرار است مطرح کند و دیگر چگونگی بیان آن اندیشه است.

۱۶ **به قولی سخت‌ترین مرحله نگارش این است که شما به عنوان فیلمنامه‌نویس دقیقا می‌دانید که چه می‌خواهید بنویسید. کاملا.**

۱۷ **از همان روز نخست قرار بود به کودکی حضرت‌محمد(ص) بپردازید؟ بله. این مشخص شده بود.**

۱۸ **خب، این سوال مطرح نشد شما که قرار است فردی را شخصیت اصلی داستان‌تان قرار دهید که در عین مهم‌بودن، به‌دلیل تقدس و وجهه برگزیدگی‌اش از سوی خداوند، نمی‌توان سرراست و مستقیم به ایشان پرداخت؟**

بله، طبیعی بود شخصیت اول داستان ما به دلیل جایگاهی که داشت، نمی‌توانستیم مثل هر شخصیت دیگری در سایر داستان‌ها و فیلمنامه‌ها با او رفتار کنیم. بنابراین بحث چگونگی ترسیم شخصیت بزرگ حضرت‌محمد(ص) مسئله مهمی بود که می‌بایست به چگونگی نوشتن ایشان می‌رسیدیم.

۱۹ **اما نکته مهم این است که در این‌صورت راوی داستان چه کسی خواهد بود تا این تقدس و بزرگی را به تماشاگر نشان دهد؟**

ببینید اولین نکته‌ای که لازمه این فیلمنامه بود، اینکه بی‌طرف باشیم، یعنی ما هیچ چیز را نمی‌دانیم و پیش‌داوری نمی‌کنیم. درواقع ما درست در همان زمان و مقطعی هستیم که می‌خواهیم شخصیت داستان را بررسی کنیم. در آن صورت راحت‌تر و عمیق‌تر می‌توانیم مسائل را ببینیم. اما در اینجا نکته کلیدی وجود داشت؛ اینکه ناخودآگاه از کودکی در تربیت خودمان هم وجود دارد که به انمه و پیامبران با شیفتگی نگاه می‌کنیم.

۲۰ **اما چنین نگاهی در پیروان هر دینی وجود دارد؟**

بله، در نگاه پیروان هر دینی چنین نگاهی وجود دارد. مثلا وقتی به فیلم‌های مسیحی نگاه می‌کنیم، در خیلی از آنها این شیفتگی وجود دارد و آن وقت تماشاگران هم مجبورند با همان شیفتگی فیلم را ببینند. ولی در بعضی از آنها که کارگردان نگاه شیفته‌وار خود را در دنیای فیلم کنار گذاشته، تماشاگر با فیلم عمیق‌تری مواجه شده.

۲۱ **منظوران کنارگذاشتن احساسات و جایگزین‌کردن تعقل در مواجهه با موضوع است؟**

کاملا. وقتی به تماشای فیلم‌هایی که چنین شیفتگی‌ای در آنها دیده می‌شود، می‌تشنیم در پایان احساس می‌کنیم تنها با قلب‌مان آن را دیده‌ایم. یعنی با احساساتمان سروکار داشته‌ایم نه تعقلمان، مثلا «شاه شاهان» که در ایران با نام « فروغ بی‌پایان » اکران شد، ساخته نیکلاس ری و آن را مقایسه کنیم با فیلمی که سه‌سال بعد ساخته شد به نام « انجیل به روایت متی» ساخته پازولینی که هنوز هم تأثیرگذار است و ماندگار، زیرا بیشتر با یک تفکر روبرو هستیم تا احساسات. در فیلمنامه «محمد رسول‌الله(ص)» هم آنچه مدنظرمان بود، تامل و تعقل بود تا احساسی‌نگری وگرنه خیلی راحت می‌شد آن را در قالب یک داستان سرراست نوشت و احساسات را برانگیخت. ولی برای ما تعقل مهم‌تر بود. به همین دلیل این شیوه را انتخاب کردیم؛ شیوه‌ای که معمولا در فیلم‌های سفرنامه‌ای استفاده می‌شود.

۲۲ **چطور؟**